

Jämställdhetsanalys

”Ungas livsvillkor i Oskarshamn”

Lokal uppföljning av ungdomspolitiken 2021

Ann-Sofie Lagercrantz

2022-08-31

Bakgrund

Redovisning av rapporten ”Ungas livsvillkor i Oskarshamn” i maj 2022 pekade på delvis stora könsmässiga skillnader inom viktiga områden för Oskarshamns unga invånare. Med anledning av det gav Anton Sejnehed, ordförande i bildningsnämnden ett uppdrag till ungdomsenheten att ta fram en jämställdhetsanalys. Analysen är framtagen av enhetschefen, Ann-Sofie Lagercrantz.

Inledning

För att nå ett jämställt samhälle måste jämställdhetsperspektivet läggas på alla politikområden. Det innebär att alla förslag och beslut måste analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv för att klarlägga möjliga konsekvenser för kvinnor respektive män på såväl central som regional och lokal nivå.

I jämställdhetsarbetet står kategorin kön i centrum, och för att kunna upptäcka könsskillnader krävs att statistik i olika underlag är könsuppdelad. Men bara siffrorna säger inte så mycket, för att förstå om en könsskillnad också innebär ojämställdhet, behöver statistiken analyseras. Vad beror skillnaden på? Vad får den för konsekvenser för kvinnor och män, flickor och pojkar? Hur hänger utfallet ihop med mål för jämställdhetsarbetet?

En jämställdhetsanalys innebär en analys av könsuppdelad statistik i relation till de jämställdhetspolitiska målen, eller till organisationens egna jämställdhetsmål. Den här rapporten är en jämställdhetsanalys av LUPP-undersökningen 2021, ”Ungas livsvillkor i Oskarshamn”. Ungdomsenkäten Lupp har inte en uttalad jämställdhetsambition, däremot finns det möjlighet att analysera resultatet med ett jämställdhetsperspektiv då resultatet redovisas könsuppdelat. För att synliggöra jämställdhetsaspekten krävs därför en analys och tolkning av resultatet.

Utredaren har valt att utifrån Sveriges jämställdhetspolitiska mål analysera några av de områden som berör levnadsvillkor och delaktighetsmöjligheter; inflytande/makt, utbildning, hälsa och våld. Dessa områden har en avgörande betydelse för att säkerställa jämställdhet och likvärdiga förutsättningar för tjejer och killar i Oskarshamns kommun.

Innehåll

Bakgrund	2
Inledning	2
Om LUPP och undersökningsdata	4
Mål för jämställdhetspolitiken	5
Övergripande mål:	5
Delmål	5
Vad vet vi om unga?	9
Jämn fördelning av makt och inflytande	10
Jämställd utbildning	12
Jämställd hälsa	14
Mäns våld mot kvinnor ska upphöra	17
Jämställdhetsanalys	24
En jämn fördelning av makt och inflytande (Delmål 1)	24
Jämställd utbildning (Delmål 3)	29
Jämställd hälsa (delmål 5)	36
Mäns våld mot kvinnor ska upphöra (delmål 6)	40
Referenslista	44

Om LUPP och undersökningsdata

I Kalmar län genomförs enkätundersökningen var tredje år för elever i årskurs 8 på högstadiet och år 2 på gymnasiet. Alla ungdomar i dessa årskurser ingår i urvalet. För de elever som är folkbokförda i en kommun men genomför utbildningen i annan kommun redovisas utfallet i ”hemkommun”.

För Oskarshamns kommun baseras resultatet 2021 på:

Könsfördelning

Kön	Årskurs 8	År 2 gymnasiet	Totalt antal	Andel %
Kille	122	125	247	53 %
Tjej	120	92	212	46 %
Annat/ej svar			11	1 %
Totalt	242	217	470	100 %

Födelseland

Kön	Årskurs 8			År 2 gymnasiet			Totalt antal		
	Sverige	Europa	Utanför Europa	Sverige	Europa	Utanför Europa	Sverige	Europa	Utanför Europa
Kille	99	6	15	109	4+2	9	208	12	24
Tjej	105	2	13	71	1	19	176	3	32
Annat/ej svar							10	1	

Totalt i undersökningen är 85 % födda i Sverige, 3 % födda i Europa och 12 % födda utanför Europa

Totalt har 8 procent svarat ja på frågan: ”Har du någon sjukdom eller någon nedsatt funktion, som inte är tillfällig, och som innebär att du har svårigheter att delta i olika aktiviteter, t.ex. i skolan, med vänner eller på din fritid? Vanligast var det bland killar år 2 på gymnasiet (12 individer medan det var 5 tjejer i samma elevgrupp). Vad gäller skillnaden mellan killar och tjejer i årskurs 8 är det en individ (9 killar och 8 tjejer). Det är 17 ungdomar som valt svarsalternativet ”vill inte svara”.

Mål för jämställdhetspolitiken

Regeringen har fastställt ett övergripande mål och sex delmål för Sveriges jämställdhetspolitik.

Övergripande mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

Det övergripande målet tar sikte på både samhälleliga strukturer, processer, villkor och möjligheter samt på den individuella friheten, kopplat till kön och makt. Maktbegreppet är centralt i jämställdhetspolitiken och målet uttrycker uppfattningen om vad som utmärker ett jämställt samhälle – ett samhälle där kvinnor och män har samma makt på kollektiv nivå att forma samhället och att på individuell nivå forma sina egna liv.

Delmål

1. En jämn fördelning av makt och inflytande

Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.

Formella hinder liksom ekonomiska och sociala aspekter ska inte hindra kvinnor och flickor från att ha samma möjligheter som män och pojkar att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet. Målet tar sikte på formella politiska rättigheter – möjligheten att delta i demokratiska processer och att påverka beslutens innehåll. Det gäller processer både inom och utanför det formella demokratiska systemet. Utanför det formella demokratiska systemet tar målet sikte på fördelningen av makt inom det civila samhället och medier. Till det civila samhället räknas bland annat idrotten och trossamfunden. Det handlar också om lika möjligheter för kvinnor och män, flickor och pojkar att delta i, och påverka de processer som formar våra föreställningar, tankar och idéer inom medier, kultur, forskning, folkbildning och utbildningsväsendet. En jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män, flickor och pojkar inom samhällets alla sektorer är självfallet inte någon garanti för att den reella makten fördelas jämnt mellan könen, men det är en avgörande förutsättning för att även kvalitativa aspekter av maktutövning ska kunna förändras i jämställd riktning.

2. Ekonomisk jämställdhet

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

Tyngdpunkten ligger på de ekonomiska villkor kvinnor och män har som individer. Delmålet tar sikte på fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män och omfattar inkomster i form av lön och näringsverksamhet samt avkastning på kapital. Vidare omfattas ersättningar och bidrag från transfereringssystemen samt effekter av skatter och avgifter. Begreppet ekonomisk självständighet innebär att kvinnor och män har samma möjligheter och villkor att försörja sig själva och sina eventuella barn. En utgångspunkt är att kvinnor och män ses som individuellt ansvariga för sin försörjning. Att skatter och socialförsäkringar är knutna till individen främjar en jämn fördelning av både betalt och obetalt arbete. Delmålet omfattar att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och förutsättningar när det gäller tillgången till arbete och att de ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om anställnings-, löne- och andra arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet. Delmålet omfattar även företagande, att kvinnor ska ha samma möjligheter som män att starta och driva företag som kan växa och generera en inkomst. Det avlönade arbetet ska inte bara ge ekonomisk självständighet i förvärvsaktiv ålder, utan också innebära ekonomisk trygghet och självständighet under pensionsåren.

3. Jämställd utbildning

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.

Målet omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till universitet och högskola, inklusive vuxenutbildning och yrkeshögskolan. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet omfattas, till exempel folkhögskolor och studieförbundens utbildningsverksamhet. Arbetet mot de könsbundna studievalen omfattar alla delar av utbildningen och ger ett strategiskt fokus till arbetet för en jämställd utbildning. Att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller personlig utveckling handlar om jämställda förutsättningar att utveckla intressen, ambitioner och att nå sin fulla potential utan att hindras av strukturer, fördomar och stereotypa föreställningar utifrån kön. Målsättningen om en jämställd personlig utveckling omfattar även arenor utanför den formella och icke-formella utbildningssektorn, till exempel föreningslivet, och har bäring på flera av de jämställdhetspolitiska delmålen.

4. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Målet omfattar inte endast fördelningen av obetalt arbete inom ett heterosexuellt par i ett hushåll, utan avser fördelningen mellan kvinnor och män av obetalt arbete på samhällsnivå. Målet omfattar även obetalt hemarbete, omsorgen om barn, äldre och andra närstående. Målet inbegriper både den som ger omsorg och den som tar emot den. Med hemarbete åsyftas det hushålls- och underhållsarbete som utförs i hemmet. Den äldreomsorg och barnomsorg som inte är obetald omfattas av delmål 5, jämställd hälsa

5. Jämställd hälsa

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

Delmålet är nytt som självständigt mål sedan november 2016. En god folkhälsa handlar inte endast om att hälsan bör vara så god som möjligt, den bör också vara så jämlikt och jämställt fördelad som möjligt. Delmålet jämställd hälsa avser fysisk, psykisk och sexuell/reproduktiv hälsa, och omfattar såväl förebyggande folkhälsoarbete som åtgärder och insatser till enskilda personer gällande socialtjänst, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt hälso- och sjukvård. När det gäller omsorg, tar målet sikte på offentligt finansierad omsorg. Det obetalda omsorgsarbetet omfattas av delmålet en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Barnomsorgen omfattas av delmålet jämställd utbildning.

6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra och kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexuellt, våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor. Delmålet omfattar vidare hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och handel med människor för sexuella ändamål. Det andra ledet i delmålet om kroppslig integritet handlar om kvinnors och flickors rätt och möjlighet att bestämma över sin egen kropp, sexualitet och reproduktion. Delmålet omfattar också mäns och pojkars våldsutsatthet och kroppsliga integritet. Delmålet har även ett särskilt fokus på kopplingen mellan maskulinitet och våld. Vidare omfattas att motverka kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen, i medier, pornografi och reklam som syftar till att reproducera föreställningar om kvinnors underordning. I delmålet ingår också trakasserier, hot och annat våld som sker på internet och andra digitala kanaler. Delmålet är således mer omfattande än vad som räknas till begreppet våld i nära relationer, dvs. mellan närstående

(prop.2006/07:38). Delmålet om mäns våld mot kvinnor har även en stark koppling till närliggande former av våld såsom våld i samkönade relationer och våld mot barn.

Regeringen har också slagit fast att ett livscykelperspektiv är viktigt i jämställdhetspolitiken (Skr. 2016/17:10, 2016).

Vad vet vi om unga?

En omvärldsspaning

I rapporten Generation Z 2022 som tagits fram av Ungdomsbarometern, framgår att skillnaderna inom dagens ungdomsgeneration är större än tidigare. Att unga är en mer heterogen grupp märks i allt från medievanor till intressen, subkulturer och värderingar. Uppvuxna med ständig uppkoppling och en smartphone i handen är hela världens innehåll aldrig långt borta.

Att vara uppvuxen med att alla är olika gör inte bara att den egna identiteten blir viktigare, utan ökar också förväntan på att det ska finnas mångfald och flexibilitet i såväl skola som arbetsliv. Parallellt med förväntan på individualisering och mångfald kvarstår behovet av gruppstillhörighet – att få vara med ”sin typ av omgivning”. Vidare framgår av rapporten att unga rör sig bort från kollektiva handlingar i det traditionella formatet med en stark deterministisk grupp och identitetstillhörighet. Istället ersätts det i högre utsträckning av Communitys. Communitys utgör mer flexibla, komplexa och ofta digitala sammanhang av organisering, där unga kan känna gemenskap och genom individuella handlingar vara del av något större.

En trend som rapporten pekar på är att intressen blir en alltmer drivande faktor i vad unga identifierar sig med. De största identiteterna i undersökningen 2022 var:

1. Feminist 30 %
2. Träningsmänniska 29 %
3. Gamer 25 %
4. Antirasist 25 %
5. Hundmänniska 24 %
6. Livsnjutare 23 %
7. Festare 19 %
8. Foodie/matfantast 19 %
9. Miljövän 19 %
10. Kattmänniska 19 %

Topp 5 tjejer

1. Feminist
2. Hundmänniska
3. Antirasist
4. Träningsmänniska
5. Kattmänniska

Topp 5 killar

1. Gamer
2. Träningsmänniska
3. Aktie-sparnörd
4. Datanörd
5. Sportfantast

Jämn fördelning av makt och inflytande

Intresset för politik bland unga är starkt. Även om Ungdomsbarometern 2022 pekar på att ungas samhällspolitiska intresse sjunkit något, ligger det kvar på en förhållandevis hög nivå.

Det demokratiska inflytandet är dock inte jämnt fördelat. Olika undersökningar pekar på att klyftan mellan dem som deltar och de som inte deltar har vidgats över tid. Dessa deltagandeklyftor märks tydligt både i engagemanget i civilsamhällets organisationer och i de politiska partierna. De som är aktiva inom civilsamhällsorganisationer och politiska partier är i huvudsak välutbildade och socioekonomiskt resursstarka personer.

Sverige sticker ut internationellt när det gäller kvinnors relativt höga deltagande i allmänna val och som anslutna i fackliga organisationer. Unga kvinnor röstar till exempel i något högre utsträckning än unga män. Skillnaderna är generellt små men det finns en tydlig skillnad bland de yngsta väljarna under 29 år, där kvinnor röstar i högre grad än männen.

Den uppföljning av samhällsutvecklingen som genomförts av Jämställdhetsmyndigheten visar på en ökad ideologisk skillnad mellan kvinnor och män i Sverige. En ökande ideologisk skillnad som är störst i den unga generationen.

Unga kvinnor specifikt, är mer vänsterorienterade samtidigt som män generellt, och unga män specifikt, är mer högerorienterade. I en opinionsundersökning genomförd av SVT/Novus under hösten 2020 framkommer att de största partierna bland män i åldern 18–29 år är Moderaterna och Sverigedemokraterna med drygt 28 respektive drygt 27 procent. Bland kvinnor i samma åldersgrupp uppger 20 procent att de skulle rösta på Moderaterna och närmare 8 procent att de skulle rösta på Sverigedemokraterna. Bland kvinnor i åldersgruppen 18–29 år är Socialdemokraterna största parti med drygt 24 procent, medan andelen unga män som skulle välja Socialdemokraterna är drygt 16 procent. Bland kvinnorna i åldern 18–29 år uppger drygt 18 procent att de skulle rösta på Vänsterpartiet och närmare 16 procent på Centerpartiet. Bland män i samma åldersgrupp är stödet för dessa partier knappt 10 procent respektive knappt 7 procent (SVT/Novus, 2020).

SVT/Novus-undersökningen bekräftar de ideologiska skillnaderna mellan unga kvinnor och unga män som forskningen sedan tidigare pekat på.

Ungdomsbarometerns undersökning ”Unga inför valet” 2022, konstaterar att gruppen förstagångsväljare i valet 2022 kommer att vara ungefär 430 000 st. (För Oskarshamn är det prel. 572 kvinnor och 621 män, totalt 1193 valberättigade förstagångsväljare).

På en övergripande nivå visar Ungdomsbarometerns undersökning, att ökade resurser till sjukvård - och omsorg toppar listan som den viktigaste samhällsfrågan för unga, tätt följt av miljö - och klimatfrågor. De båda frågorna återfinns i topp 3 -listorna både bland tjejer och killar, och det är också de frågor som unga betonar i högre utsträckning än genomsnittväljaren. Även om de två ovan nämnda samhällsfrågorna tycks förena unga killar och tjejer framkommer också väsentliga könsskillnader. Ökade resurser till olika delar av välfärden och större satsningar på att motverka rasism och insatser för ökad jämställdhet är betydligt viktigare för tjejer än killar. Killar lägger istället större vikt kring frågor som rör ekonomisk tillväxt, invandring och sänkta skatter. Killar rapporterar en generellt mer negativ syn på samhället, 54 % svarar att samhällsutvecklingen är på väg i fel i riktning jämfört med 40 % av tjejerna. För båda grupperna anges att det framförallt beror på otrygghet och kriminalitet.

En rad studier har visat att det finns skillnader utifrån kön både sett till förutsättningar till samhällsengagemang och till hur engagemang tar sig uttryck. MUCF:s senaste Attityd- och värderingsstudie från 2019, visade exempelvis att unga tjejer har en lägre politisk självtilltro, dvs. i lägre utsträckning tror sig kunna påverka, jämfört med unga killar (MUCF 2019b). När det kommer till olika former av deltagande finns det också vissa skillnader utifrån kön. En rapport från Jämställdhetsmyndigheten visar att en högre andel män uppger att de ofta deltar i politiska diskussioner, samt att en högre andel män är ideellt engagerade.

Statistik över nominerade och valda i allmänna val pekar också mot att villkoren för kvinnor och män skiljer sig åt. Andelen unga tjejer som nomineras och väljs är lägre jämfört med unga killar. Vidare är det en högre andel unga tjejer som lämnar sina uppdrag i förtid jämfört med unga män (MUCF 2021a). Jämställdhetsmyndigheten pekar på en rad möjliga anledningar till dessa skillnader bl. a att kvinnor diskrimineras i politiken, måste prestera bättre än män för att göra politisk karriär och har svårare att nå höga maktpositioner. Jämställdhetsmyndigheten konstaterar även att kvinnor som grupp är mer utsatta för hot och hat och att våldsutsattheten ökar för kvinnor som befinner sig högre upp i den politiska hierarkin (Jämställdhetsmyndigheten 2021).

”Det går inte att lita på att ojämställdhetsproblemen ska lösa sig av tidens gång eller automatiskt med den unga generationen”.

En attitydundersökning som genomförts av Jämställdhetsmyndigheten visar på stora skillnader mellan gruppen unga kvinnor och unga män vad gäller synen på jämställdhet som viktigt och huruvida ojämställdhet är ett problem eller inte.

Särskilt framträdande är skillnaderna mellan gruppen unga kvinnor och unga män i åldern 16–24 år. De unga kvinnorna är mest positiva till jämställdhet som samhällsmål, och de är de som instämmer i minst utsträckning i påståendet ”vi lever i ett jämställt samhälle”. De har också en mer positiv syn på kvinnor som chefer och politiska ledare än gruppen unga män.

Unga män har de mest könsstereotypa och könskonservativa attityderna både i förhållande till unga kvinnor men också jämfört med män i andra åldrar. Attityderna är särskilt tydliga hos unga män med arbetarklassbakgrund.

Teorier om att yngre generationer som har fostrats i mer jämställda samhällen automatiskt driver utvecklingen i en positiv och mer jämställd riktning, utmanas på olika sätt av resultaten i olika undersökningar och av forskning inom området.

Jämställd utbildning

Barn och vuxnas föreställningar om kön och förväntningar på hur flickor och pojkar ska vara, påverkar trygghet, studieresultat och utbildningsval. Det är några av de utmaningar som Sveriges kommuner och regioner (SKR) har identifierat som hinder för en jämställd förskola och skola.

Barn och ungdomar lär sig tidigt, både av vuxna och av varandra, hur de ska vara som flickor respektive pojkar, hur de ska se ut, hur de ska bete sig, vilka intressen de ska ha etcetera. Olika bemötande och sociala förväntningar påverkar flickor och pojkars förutsättningar att utveckla olika förmågor. De bidrar till att flickor som grupp i högre grad än pojkar utvecklar färdigheter som är viktiga för skolframgång, till exempel självständighet, ansvarstagande och språkutveckling.

Pojkar som grupp har lägre skolresultat än flickor i alla ämnen i grundskolan. Studieresultaten skiljer sig åt, inte bara utifrån kön, utan det finns starka samband mellan studieresultat och socioekonomiska indikatorer som ex. föräldrars utbildningsbakgrund. Även skolkulturen på den enskilda skolan påverkar inställningen till goda skolresultat. Oavsett vilka andra parametrar som tas med, så kvarstår könsskillnaden till pojkars nackdel.

Flickor presterar som grupp bättre i skolan än pojkar, men samtidigt känner flickor högre krav i skolan, är mer stressade och mår sämre psykiskt. Enligt SCBs undersökningar av barns levnadsförhållanden 2018-2019 (barn-ULF) uppgav 32 procent av flickorna i åldern 12-15 år att de var stressade pga. läxor och prov medan motsvarande andel hos pojkarna var 16 procent. I åldern 16-18 år hade det ökat till 48 procent av tjejerna och 19 procent av killarna.

Utbildningsval

I SCBs senaste publikation ”På tal om kvinnor och män Lathund om jämställdhet 2022” visar statistiken att av alla nationella program i gymnasieskolan, har fyra (4) program jämn könsfördelning (40/60 %) Det är restaurang och livsmedel, handel och administration, naturvetenskapliga programmet och ekonomiprogrammet. Generellt märks en jämnare könsfördelning i de högskoleförberedande programmen än på yrkesprogrammen.

Faktorer som påverkar ungas utbildningsval är uppväxtmiljö och familjeförhållanden, intressen och förmågor, socialt umgänge, arbetsmarknadsfaktorer, information och studie- och yrkesvägledning. Många av dessa faktorer samvarierar dessutom. Föräldrars utbildningsnivå och yrkesbakgrund spelar också in när eleverna väljer program. Barn till kortutbildade föräldrar söker sig oftare till yrkesprogram som är tydligt kvinno- eller mansdominerade, till exempel vård och omsorg eller teknik och bygg.

Flickors och pojkars tidiga utbildningsval påverkar hur de senare väljer yrke och därmed också framtida möjligheter till försörjning, självständighet och inflytande i samhället. Eftersom pojkar har sämre resultat i grundskolan är det större andel av dem som får börja sin gymnasietid på ett introduktionsprogram varifrån det inte är alla som går vidare till ett nationellt program. Andelen pojkar som lämnar gymnasiet utan examen är högre än bland flickor, statistiken visar också att elever (pojkar i högre utsträckning än flickor) med utländsk bakgrund avslutar gymnasiet med examen i lägre utsträckning än elever med svensk bakgrund. Ungdomar som lämnar gymnasieskolan utan att ha slutfört eller nått målen med sin

utbildning har ofta svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Elever från gymnasieskolans introduktionsprogram har t.ex. en betydligt lägre sysselsättningsgrad än elever med en gymnasieexamen. Även hos ungdomar som har slutfört gymnasieskolans nationella program med studiebevis, dvs. utan att uppfylla kraven för examen, eller som har avbrutit studierna i förtid, är sysselsättningsgraden betydligt lägre än hos ungdomar med en gymnasieexamen.

Jämställdhetsmyndigheten har identifierat följande utmaningar kopplat till målet jämställd utbildning:

- Könsskillnader i utbildningsval och behovet av att bryta den könssegregerade utbildningen
- Studieresultaten och vikten av att minska könsskillnaderna i studieresultat och övergång till högre studier
- Elevers psykiska hälsa (se mer under rubriken jämställd hälsa)
- Utsatthet för sexuella trakasserier och elever och anställdas studie och arbetsmiljö (se mer under rubriken mäns våld mot kvinnor)

Fritid

I SKRs kartläggning av jämställdhet inom kultur- och fritidssektorn konstateras att de stora utmaningarna inom kultur och fritidsområdet är de könsstereotyper som begränsar flickors och pojkars val och en ojämsälld fördelning av offentliga resurser.

I kartläggningen hänvisas bland annat till Kulturrådets undersökning av kulturskolan för perioden 2011-2017 som visar att flickor stod för nästan dubbelt så många elevplatser som pojkar. I ämnena dans, drama/teater och bild utgjorde flickorna minst tre fjärdedelar. I ämnena musik och media var fördelningen mer jämn.

En analys från Centrum för idrottsforskning visar att fördelning av offentliga resurser i åldrarna 7 -25 år gynnar pojkars idrottande. En förklaring är att det offentliga stödet är öronmärkt för föreningsidrott, samtidigt som tjejer i tonåren i högre utsträckning än pojkar lämnar föreningslivet för träning privat eller egen regi. Bland unga i Sverige är mönstret att både flickor och pojkar idrottar i föreningsregi i stor omfattning men att flickor slutar i yngre år än pojkar. En viktig förklaring är att de övergår från träning och tävlan i specifika idrotter till att motionera på kommersiella gym och träningscentra eller egen regi. Enligt Ungdomsbarometerns rapport "Unga och idrott 2021- året som gått" är oorganiserad träning såsom att promenera, jogga osv redan i 15-årsåldern betydligt mer vanligt generellt än att idrotta i en förening

Av MUCFs rapport "Ung idag 2020- Ungas rätt till en meningsfull fritid" framgick att andelen unga mellan 16 – 25 år som var medlemmar i en förening minskat över tid precis som unga som idrottar i förening. I materialet sågs inga könsmissiga skillnader eller skillnader mellan utrikes och inrikes födda unga eller bland unga med svensk respektive utländsk bakgrund.

Bland de unga som svarade att de är föreningsmedlemmar vad det vanligast att vara medlem i idrottsförening, studentförening eller religiös förening. Killar var enligt undersökningen i

större utsträckning än tjejer medlemmar i idrottsföreningar medan tjejer i högre utsträckning var medlemmar i kulturföreningar och miljöföreningar.

Av SKRs tidigare nämnda kartläggning framgår också att intresset för att läsa böcker minskat och minskar bland ungdomar vilket får negativa konsekvenser i bland annat skolan.

Skolresultaten är beroende av att eleven har en fullgod läsförmåga och behärskar det svenska språket. Grupper som i undersökningar uppvisat svag läsförståelse och läsmotivation är gruppen pojkar generellt, barn från socioekonomiskt svaga familjer och barn med föräldrar som talar andra språk än svenska i hemmet.

Utifrån alla stora undersökningar av läsning bland skolelever kan konstateras att det finns ett samband mellan hur bra eleverna läser och deras familjers socioekonomiska status.

Bristande jämställdhet och jämlikhet är en stor utmaning för skolan och ett långsiktigt problem för Sverige, inte bara för att klara kompetensförsörjningen, utan också för att de elever som i dag misslyckas i skolan riskerar att fastna i social problematik i framtiden

Jämställd hälsa

Delmålet jämställd hälsa omfattar fysisk, psykisk, reproduktiv och sexuell hälsa. Av forskning och undersökningar framgår tydligt att det finns skillnader i hälsa mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Det är inte bara kopplingen mellan hälsa och kön som är tydlig, även faktorer som ålder, funktionsnedsättning, födelseland, inkomst och utbildning, påverkar kvinnors och mäns hälsa.

SKOLBARNS HÄLSOVANOR (Health Behaviour in School-aged Children) är en internationell enkätundersökning bland barn i åldrarna 11, 13 och 15 år. Den senaste undersökningen visar att de allra flesta elever i Sverige är tillfreds med livet och skattar sin hälsa som god. Flera av de levnadsvanor som mäts fortsätter också att förbättras, med t.ex. färre som varit berusade. Däremot är utvecklingen oroande när det gäller skolan och elevernas psykiska hälsa.

Resultat i undersökningen visar att de skillnader i hälsa som ses bland kvinnor och män i Sverige uppstår redan i tidiga tonåren, dvs. vid 13 till 15 års ålder. Bland 11-åringar är det lika stor andel flickor och pojkar som är tillfreds med livet. I de högre åldrarna är det däremot en större andel pojkar som uppger att de är tillfreds med livet. Välbefinnandet, självkänslan och självförmågan skattas också högre av pojkar i 15-årsåldern jämfört med flickor i samma ålder

Det är vanligare att pojkar är nöjda med sin kropp, dvs. tycker att de väger lagom mycket, medan fler flickor tycker att de är för tjocka. Detta gäller alla åldersgrupper. I åldrarna 13 och 15 år är det också fler flickor som uppger att de försöker gå ner i vikt.

Många elever har återkommande psykiska och somatiska besvär, de känner sig irriterade eller på dåligt humör, har svårt att sova, har huvudvärk eller ont i magen. Bland 11-åringar är fyra av de åtta besvären som mäts vanligare bland flickor än pojkar, och bland elever 13 och 15 år gäller det nästan alla besvär.

De flesta flickor och pojkar uppger att de har lätt för att prata med sin mamma om saker som bekymrar dem och andelen har varit stabil sedan 1985/86. Andelen som har lätt för att prata med pappan är något mindre, särskilt bland 13- och 15-åriga flickor. I undersökningen syns en ökning i andelen 13- och 15-åringar som uppger att de har lätt för att prata med sin pappa. Det skulle kunna hänga samman med att pappor tar ut mer föräldraledighet och därmed är mer delaktiga i sina barns uppväxt. Flickor och pojkar upplever i stort sett samma grad av socialt stöd från familjen men fler flickor uppger att de får socialt stöd av sina vänner. Upplevelsen av stöd från familjen minskar med åldern medan stödet från vänner är detsamma i alla åldrar.

Allt för många barn och unga rör sig för lite. Det är vanligare att pojkar tränar regelbundet än att flickor gör det. Bland 15-åriga tjejer är det ungefär var 10:e tjej (9 %) som rör sig tillräckligt. De mest aktiva finns bland de 11-åriga pojkarna, där nästan var 4:e pojke (23 %) rör sig minst en timma om dagen.

Skolgången har mycket stor betydelse för ungdomars hälsa, välmående och framtida möjligheter. Oavsett familjeförhållanden, är godkända betyg och bra relationer till skolkamrater och lärare, skyddsfaktorer för att minska risken för ohälsa.

Undersökningen om skolbarns hälsovanor 2017/2018 visar också att trivseln i skolan har minskat sedan förra undersökningen och en större andel elever uppger att de ofta eller väldigt ofta har för mycket skolarbete. Det är också fler som tycker att skolarbetet ofta eller väldigt ofta är svårt. Den självrapporterade skolstressen har ökat för flickorna i alla tre åldersgrupperna och för de 15-åriga pojkarna.

Pojkar med funktionsnedsättning rapporterar sämre trivsel i skolan, lägre måluppfyllelse och mer olovlig frånvaro än flickor med funktionsnedsättning.

Psykisk hälsa

Allt fler unga rapporterar att de lider av nedsatt psykiskt välbefinnande och psykisk ohälsa. Flickor och unga kvinnor är överrepresenterade, och uppvisar en snabbare ökning. Enligt jämställdhetsmyndighetens uppföljning av delmålet jämställd hälsa, har könsskillnaderna i psykisk ohälsa ökat sedan 1995. Under tidig barndom står pojkar för den största gruppen med psykisk ohälsa men i puberteten förändras detta mönster och flickor och unga kvinnor står därefter för den största gruppen.

I undersökningen om skolbarns hälsovanor 2017/2018 uppger fyra av fem unga att de skattar sitt psykiska välbefinnande som gått eller mycket gott. Samtidigt svarar en hög andel att de har olika typer av psykiska besvär som ångslan, oro eller ångest. Tjejer uppger oftare psykiska besvär och fler hämtar ut antidepressiva läkemedel jämfört med killar i samma ålder. Folkhälsomyndigheten ser i sina uppföljningar också att flickor och unga kvinnor är överrepresenterade i inåtvänd psykisk ohälsa (både självrapporterad och diagnostiserad) medan pojkar och unga män däremot är överrepresenterade i fråga om utåtriktade problem såsom narkotikaanvändning och spelmissbruk. En annan observation är att flickor med funktionsnedsättning rapporterar psykiska besvär i högre utsträckning jämfört med pojkar med funktionsnedsättning.

Den yttersta konsekvensen av psykisk ohälsa brukar sägas vara självmord. Självmord är dubbelt så vanligt bland unga män, trots att självmordsförsök och självskadebeteende

paradoxalt nog är mer än dubbelt så vanligt bland unga kvinnor. Normer, attityder och olika sociala positioner påverkar risk och sårbarhet för psykisk ohälsa och kan även påverka vilket bemötande och stöd som erbjuds. Kombination av normer och attityder som bidrar till att osynliggöra killars psykiska hälsa (hos killar själva, den sociala omgivningen och professionella) kan vara en del i förklaringen till detta.

Normer kring kön påverkar den psykiska ohälsan både för killar och tjejer. Forskning visar att unga kvinnor känner stress över att inte kunna leva upp till samhällets förväntningar präglade av ideal kring framgång, skönhet och sexualitet. Modernitetens och individualiseringens stressorer beskrivs i termer av tidspress, parallella krav och brist på stöd vilket fodrar en ständig strävan efter effektivitet och rationalitet i kombination med att alltid ”välja rätt”. Stressen över att inte leva upp till förväntningarna leder till att samhällets krav och sociala ideal ”förkroppsligas” som psykisk ohälsa.

En livsstilsfaktor som fått en alltmer framträdande roll i ungas liv och som visat sig påverka den psykiska hälsan är användandet av digitala medier. Användandet är starkt könsuppdelat, flickor och unga kvinnor använder sociala medier (ex Facebook, Instagram, Snapchat och Tik-Tok) i betydligt högre utsträckning medan pojkar och unga män ägnar mer tid åt spelande i olika former. En rapport från Statens medieråd (Statens medieråd 2020) pekar på ett visst samband mellan den tid som ägnades åt medier och psykisk ohälsa. Pojkar som uppgav nedsatt psykiskt välbefinnande lade mer tid på att se på pornografi och spela tv-spel än andra pojkar. För flickor fanns ett samband mellan nedsatt psykiskt välbefinnande och den tid som lades på Youtube, mobiltelefonen, tv-spel och att titta på film. Det är dock oklart i vilken riktning sambandet verkar.

Flera rapporter visar att utsattheten för kränkningar och mobbningen har ökat i samtliga elevgrupper den senaste tioårsperioden, den största ökningen har skett i gruppen flickor 13-15 år och unga kvinnor. En förhållandevis ny arena för trakasserier och mobbning är den digitala miljön, där undersökningar från statens medieråd också pekar på en ökning av utsatthet. Resultaten från rådets undersökning 2020 visade ett starkt samband mellan trakasserier och mobbning på nätet och psykisk ohälsa och att detta samband var starkast hos flickor. Rapporten visar också att pojkar med psykisk ohälsa även utsätter andra för trakasserier och mobbning på nätet i större utsträckningen jämfört med flickor som har psykisk ohälsa (Statens medieråd, 2020).

Barn och unga med intellektuell och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning är särskilt utsatta i bl.a. användning av internet och sociala medier. Jämställdhetsmyndigheten skriver i rapporten Psykisk ohälsa och andra aspekter av hälsa från 2021 att ” flickor med psykiska funktionsnedsättningar är en särskilt sårbar grupp då de tenderar att lägga mer tid på olika typer av digitala medier jämfört med andra grupper och därutöver är mer utsatta för mobbing och trakasserier på nätet”.

Jämställdhetsmyndigheten identifierar flera faktorer som kan bidra till att förklara varför flickor och unga kvinnor lider av psykisk ohälsa i högre utsträckning än jämnåriga pojkar och män:

- Samhällets normer och krav kring hur flickor och kvinnor förväntas vara och bete sig
- Maskulinitetsnormer som leder till att psykisk ohälsa inte upptäcks och behandlas
- Förändringar i skolan och ungas mediemiljöer samt ökad mobbing och trakasserier
- Fysiologiska förutsättningar

Myndigheten pekar också på vikten av att fokusera på barn och ungas psykiska välmående för att uppnå målet om en jämlik och jämställd psykisk hälsa.

Alkohol, narkotika, doping och tobak (ANDT)

Skillnader i användning av alkohol, narkotika, droger och tobak bland elever i årskurs 9 är mindre än i den vuxna befolkningen. I Folkhälsomyndighetens rapport "Samlad uppföljning av ANDT 2016-2020" framgår att ANDT-arbetet på bl.a. kommunal nivå inte i tillräcklig utsträckning präglats av ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv. Det bör ställas i relation till att skillnader som ses i ANDT-relaterat ohälsa utifrån bl.a. kön i synnerhet bland vuxna inte minskar över tid. Av rapporten framgår att andelen riskkonsumenter av alkohol fortsätter att minska bland unga och framförallt hos yngre män men mönstret med högre prevalenser bland pojkar och elever i låg socioekonomisk situation kvarstår. Ett par av uppföljningsindikatorerna skiljer i rapporten ut sig från trenden; daglig rökning har blivit vanligare bland flickor än bland pojkar, och att ha provat narkotika är vanligare bland elever med hög socioekonomisk standard än bland elever med låg socioekonomisk situation.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Mäns våld mot kvinnor omfattar:

- Alla former av fysiskt, psykiskt, sexuellt våld, ekonomiskt och digitalt våld och hot om våld mot flickor och kvinnor (oberoende av relation till den som utövar våldet)
- Våld i nära relationer, riktad mot flickor, kvinnor, pojkar, män och hbtqi-personer
- Hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive: barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor
- Prostitution och människohandel för sexuella ändamål och sexuell exploatering av barn
- Kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i reklam, medier och pornografi.

Ungdomar i åldern 15–24 år är den grupp i samhället som är mest utsatt för våld. Unga män är överrepresenterade som offer för våld, och står också för majoriteten av det våld som utövas. Våldsutövande män finns i alla grupper i samhället, men stereotypa normer kring maskulinitet och en negativ inställning till jämställdhet är riskfaktorer. Flickor och unga kvinnor är de grupper som är allra mest utsatt för brott som begås i nära relationer, sexuella trakasserier i

skolan och arbetslivet samt sexualbrott generellt och utsätts oftast för våldet i någons hem. Våldet mot unga kvinnor utövas främst av en förälder, partner eller före detta partner. Unga män utsätts oftast av en skolkamrat, kompis eller en okänd gärningsman och våldet äger oftast rum i offentliga miljöer. Det finns även skillnader när det gäller vilka konsekvenser våldet får.

Det finns också grupper av unga vars levnadsvillkor gör dem särskilt utsatta för våld, till exempel barn och unga med psykisk ohälsa, med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, barn och unga inom samhällsvård, samt unga hbtqi-personer. På senare år har också ensamkommande barn och unga särskilt uppmärksammats inom gruppen migranter som riskerar att utnyttjas för sexuell exploatering.

Sexuellt våld

Alla sexuella handlingar ska vara frivilliga, det är därmed brottsligt i Sverige att tvinga någon till sexuella handlingar. Frivillighet och samtycke är dessutom en förutsättning för en god sexuell hälsa.

Sexuellt våld kan beskrivas som kränkningar och övergrepp med sexuella förtecken. Det kan vara allt från förnedring och trakasserier till våldtäkt. Det kan också handla om att tvinga någon att utföra olika typer av sexuella handlingar. Sexuella trakasserier, övergrepp och sexuellt våld utgör allvarliga hot mot människors trygghet och har en mycket negativ inverkan på människors fysiska, sexuella, reproduktiva och psykiska hälsa.

I den nationella trygghetsundersökningen 2020 uppgav närmare 21 % av kvinnorna och ca 20 % av männen att de utsatts för något brott mot person. Skillnaden i utsatthet kopplas av brottsförebyggande rådet, till utsatthet för sexualbrott, som en betydligt större andel kvinnor än män uppgett att de utsatts för. Vad gäller övriga brottstyper uppger män utsatthet i större utsträckning än kvinnor, men skillnaderna är inte lika stora som för sexualbrotten. Utöver att bekräfta skillnader mellan mäns och kvinnors utsatthet för brott tydliggör också undersökningen skillnader i utsatthet mellan olika åldersgrupper. Män i åldern 16-19 år är exempelvis den grupp som i störst utsträckning uppger att de utsatts för misshandel (10,4 %) och personrån (5,8 %). Kvinnor i åldersgrupperna 16-19 och 20-24 år är de som i störst utsträckning uppger att de utsatts för sexualbrott (25,5 respektive 26,9 %), medan kvinnor i åldern 16-19 år är den grupp som hade störst andel utsatta för nätkränkning (8,2 %). Utsattheten är även ojämnt fördelad mellan olika grupper av befolkningen.

På uppdrag av regeringen genomförde Stiftelsen Allmänna Barnhuset en fördjupande studie om barns utsatthet på nätet 2017. Studien baserades på enkätsvar från nästan 6 000 elever på gymnasiets tredje år. Undersökningen visade att knappt var fjärde ungdom, 23,2 procent, hade blivit kontaktade av vuxna på nätet i sexuella syften. Det som kallas nätgrooming. Resultatet visade att också att risken för flickor att bli groomade över nätet var 3.8 gånger större än för pojkar. Enligt forskarna bakom rapporten är unga som tidigare utsatts för sexuella övergrepp eller fysisk misshandel de som löper störst risk att utsättas för övergrepp på nätet. Studien tyder på att de också oftare är mobbade, oftare har en sämre relation med sina föräldrar och oftare har ett självskadebeteende.

Generellt är unga kvinnor, unga hbtq-personer, unga med funktionsnedsättning och unga som inte får välja sin framtida partner mer utsatta för sexuella trakasserier, våld och kränkningar än befolkningen i stort.

Sexuella trakasserier

För många unga är sexuella trakasserier en del av vardagen. Skolinspektionens kvalitetsgranskning rapport 2010:1 pekar på att många elever upplever att personalen inte alltid ser eller identifierar beteenden som sexuella trakasserier, utan menar att det endast är en vanlig interaktion mellan eleverna. I miljöer där kränkningar och trakasserier, inklusive sexuella trakasserier, ständigt pågår kan dessa beteenden till slut normaliseras och upplevs vara en del av kulturen. Denna normalisering av beteenden, samt att unga och vuxna till slut inte agerar för att det är så vanligt, gör troligen också att mörkertalet är stort och att många unga inte rapporterar denna typ av kränkning. MUCFs Fokusrapport 2020 "Det blir ju bara värre om jag berättar... Ungas erfarenheter av sexuella trakasserier i utbildningsmiljö" visade bland annat att:

- Det främst är tjejer, hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning som utsätts för sexuella trakasserier. När killar trakasseras sker det oftast med nedsättande könsord, men i intervjuerna vittnar de också om fysiska trakasserier som de har svårt att värja sig emot.
- Elever upplever att lärare, rektorer och handledare normaliserar och förminskar sexuella trakasserier.
- Unga mår både fysiskt och psykiskt dåligt när de själva eller vänner drabbas.
- Grupptricket är ofta stort och leder till en tystnadskultur även när någon går över gränsen.
- En skämtsam sexistisk jargong kan såra på djupet och leda till fysiskt och psykiskt lidande under många år.
- Många vågar inte anmäla en lärare av rädsla för att straffas med sämre betyg.
- Det förebyggande arbetet mot sexuella trakasserier får underkänt av de unga, särskilt på gymnasiet, universitet och högskolor.

Många undersökningar och rapporter pekar på ett tydligt samband mellan att vara utsatt för sexuella trakasserier och psykisk ohälsa (ex. ångest, stress, låg självkänsla, självskador och självmordstankar) särskilt för tjejer, men sexuella trakasserier påverkar även elevers prestation och skolnärvaro negativt (om skolan är arenan för trakasserier) Det påverkar även upplevelsen av otrygghet för de som inte direkt utsätts och medför att alla ungas utrymme begränsas.

I organisationen Friends senaste enkätundersökning (Friendsrapporten 2022) uppgav 8 procent av eleverna på mellanstadiet och 10 procent på högstadiet att de blivit utsatta för sexuella trakasserier av andra elever under det senaste året. Återkommande i Friends årliga

kartläggningar är att flickor i högre grad anger att de utsätts för sexuella trakasserier. En tolkning är att det är del av ett mönster som återspeglar samhället, där normer om kön och heterosexualitet skapar regler och förväntningar. Flickor förväntas ofta att vara passiva sexuella objekt, medan pojkar förväntas vara aktiva, ta för sig och bete sig som att de har rätt till andras kroppar.

Sexuella trakasserier och våld mot flickor och unga kvinnor på nätet, fritiden och i skolan är en viktig jämställdhetsutmaning.

Våld i ungas nära relationer

Våld i ungas nära relationer handlar om systematiska kränkningar och försök att inskränka offrets frihet, hot, trakasserier, misshandel eller sexualbrott. I en analys från Brottsförebyggande rådet 2018 framkom att nästan var femte ung person i åldrarna 16–24 år har utsatts för brott av en nuvarande eller tidigare partner. Av de tillfrågade tjejerna uppgav 23 procent att de utsatts medan motsvarigheten bland killarna var 14 procent. Den vanligaste formen för våld var erfarenheter av att ha utsatts för psykiskt våld. Undersökningar om utsatthet visar också att det är få unga söker hjälp när de utsätts för våld i en nära relation, och många studier visar att ungas berättelser om våld inte alltid tas på lika stort allvar som när det gäller vuxnas nära relationer.

I många studier rapporterar tjejer och killar likartade nivåer av våldsutövning men det finns flera studier som visar att det våld som tjejer och unga kvinnor utövar är lindrigare än killars och unga mäns, och att det innehåller ett större inslag av verbalt våld, medan killar och unga män utövar mer sexuellt våld och allvarligare fysiskt våld. Andra viktiga forskningsresultat i sammanhanget är att skillnader mellan killar och tjejer framträder tydligare när man studerar våldets frekvens, i stället för att endast se till om de någon gång utövat eller utsatts för partnervåld. För Sveriges del visar forskning att upprepad utsatthet för våld i parrelationer är vanligare bland tjejer än bland killar, också internationellt har liknande resultat redovisats, som vidare fann att allvarlighetsgraden i det våld som tjejer utsatts för tenderade att eskalera över tid. Vidare visar forskningen att konsekvenserna av partnervåld är väsentligt större för tjejer än för killar. Jämfört med killar får tjejer bland annat oftare fysiska skador av våldet, behöver oftare vård, rapporterar mer negativa känslomässiga konsekvenser, mer rädsla för sin partner som en konsekvens av våldet, och mer rädsla för att bli allvarligt skadad eller för att dödas. Vidare finns forskning som visar att unga kvinnors våld tenderar att utövas som en reaktion på unga mäns våld, dvs. att män initierar våld som kvinnor svarar på. Ett annat forskningsresultat är att unga manliga offer och förövare berättar för utomstående eller söker stöd och hjälp i ännu lägre grad än unga kvinnor.

En ytterligare aspekt är den centrala betydelsen av digitala medier och verktyg för ungas sociala interaktioner. Dessa kan utgöra såväl arenor för psykiskt våld som ett medel för övervakning och kontroll av den som utsätts.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor vilar på alla människors grundläggande rättigheter och gäller alla människor i Sverige oavsett kultur, konventioner och religion. Hedersrelaterat våld och förtryck kan ses som ett samlingsbegrepp för användandet av kontroll, hot, isolering, förskjutning och våld i syfte att tvinga en familjemedlem till lydnad för att upprätthålla en familjs eller släkts heder eller anseende - enligt de specifika sätt som heder eller anseende definieras i familjens eller släktens kontext. Hedersrelaterat våld och förtryck handlar i många fall om hot som begränsar en ung persons handlingsutrymme eller rätt att själv välja partner. Den som öppet utmanar eller trotsar den rådande normen anses dra skam över hela familjen och riskerar att straffas fysiskt för att familjen eller ett utökat kollektiv ska återfå det som uppfattas som förlorad heder. Gärningspersonerna är ofta familjemedlemmar, släktingar eller andra medlemmar av gemenskapen.

Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (Skr. 2016/17:10) påpekar att unga flickor och kvinnor drabbas hårdast, men att även pojkar och unga män kan utsättas.

På uppdrag av Stockholm stad, Göteborgs stad och Malmö stad gjorde Örebro Universitet en kartläggning för att undersöka det hedersrelaterade våldets karaktär och omfattning 2019. Över 230 personer intervjuades och cirka 6 000 elever i årskurs 9 svarade på en enkät.

Enligt kartläggningen lever mellan 7 och 9 procent av unga i storstäderna med kollektivt legitimerat våld. Mellan 10 och 20 procent begränsas av oskuldsnormer. Både unga kvinnor och unga män är utsatta.

Kartläggningen visar att människor med olika etnicitet, religiös tro, sexuell läggning, könsöverskridande identiteter eller uttryck, ålder, funktionsnedsättningar, socioekonomisk status och bostadsort lever med en allvarlig utsatthet för våld och begränsas av hedersnormer. Den omfattande undersökningen visar även att majoriteten av dem inte är beredda att söka stöd eller hjälp. Till stor del för att de själva, trots sin utsatthet, inte ser behovet, men också för att de har dåliga erfarenheter sedan tidigare och tror att de inte ska bli förstärkta eller är rädda för att skada sina familjer.

Uppsala kommun lät genomföra en kartläggning om förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga (1063 elever i åk 9) i kommunen 2018. Sammanställningen av enkätsvaren visade att av samtliga elever som deltog hade var femte flicka och var tionde pojke ett krav på sig hemifrån att vara oskulder när de gifter sig. Av flickorna med båda föräldrar födda utanför Norden svarade 66 procent att de har ett sådant oskuldskrav. För pojkarna i den gruppen var siffran 35 procent. Av de flickor som i enkäten uppgett att de inte själva får välja framtida partner uppgav 46 procent att de utsätts för fysiskt våld och 61 procent för psykiskt våld i hemmet. Motsvarande siffror för pojkar var 36 respektive 44 procent.

Undersökningar har även sedan tidigare kommit fram till att unga som inte får välja sin partner är betydligt oftare än andra utsatta för olika former av barnmisshandel. Det handlar om fysisk misshandel, psykisk misshandel, att bevittna våld mot en förälder, sexuella övergrepp och försummelse.

Prostitution och människohandel

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt sexuell exploatering av barn, förekommer i många former. Både flickor och kvinnor, pojkar och män, utsätts för denna brottslighet, men män är de vanligaste förövarna.

Gatuprostitutionen har minskat och det vanligaste är att kontakt tas på internet. Webbplatser som marknadsför försäljning av sex har ökat i antal och det har skett en tydlig professionalisering av kommunikationen. I och med den växande exponeringen och tillgängligheten på digitala arenor, har risken för unga att exploateras och utnyttjas i prostitution och människohandel för sexuella ändamål ökat. Så kallade sugardejtingsidor uppges också locka yngre som tidigare inte sålt sex

I den återkommande studien Unga, sex och internet ställs frågor till elever i årskurs 3 på gymnasiet om ev. erfarenhet av att sälja sex. I den senaste studien 2021 uppgav 1,4 procent av flickorna och 0,8 procent av pojkarna att de någon gång hade sålt sexuella tjänster. I särskilt utsatta grupper är andelen betydligt högre än bland befolkningen i stort. I studien framkom också att 27 procent av pojkarna och 64 procent av flickorna som sålt sex även hade varit utsatta för orala, vaginala eller anala övergrepp tidigare i sitt liv. Flertalet av de respondenter som hade sålt sex uppgav att köparna var män eller killar (83,8 procent).

Det bekräftas från flera kartläggningar och från jämställdhetsmyndighetens arbete, att barn i större utsträckning än tidigare riskerar att exploateras och utnyttjas i prostitution och människohandel. Det är bland annat ett resultat av den digitalisering som skett i samhället där olika sociala plattformar på internet blir en del av barnens liv och ett sätt på vilket förövare kan komma i kontakt med barnen. Kontakter kan tas på många olika digitala arenor, till exempel i spel som barnen använder.

Kommersialisering och pornografi

Pornografien är idag en av de största industrierna i världen, den finns tillgängligt många gånger gratis, dygnet runt med bara några få klick bort.

Barnombudsmannen som haft regeringens uppdrag att kartlägga pornografins inverkan på barn och unga skriver i sin återrapportering att enligt den samlade forskningsbilden har nästan alla pojkar och en stor majoritet av flickor exponerats för och/eller konsumerat pornografi någon gång innan de fyller 18 år. Rapporten pekar också på att barn och unga konsumerar pornografiskt material av många olika anledningar och på många olika sätt. Dessa anledningar kan kopplas till utforskandet och utvecklandet av ens sexuella identitet samt sociala aspekter så som gruppdynamik.

Det finns markanta skillnader mellan pojkar och flickors konsumtion av pornografi men även mellan pojkar och flickors uppfattningar om och inställningar till pornografi. Generellt konsumerar pojkar pornografi i mycket högre utsträckning än flickor, även om flickor också konsumerar pornografi, unga som inte identifierar sig som varken pojke eller flicka verkar ligga mitt emellan. Pojkar har också i högre utsträckning en positiv inställning till pornografi än flickor som i allmänhet är mer kritiska till innehållet i pornografi, även om pojkar också är kritiska till pornografi. Trots att barn och unga är kritiska mot pornografi så ser nästan alla pojkar (95 procent) och flickor (90 procent) pornografi som en del av ungas vardagsliv och att

det är naturligt att titta på pornografi (92 procent av pojkar och 79 procent av flickor). De flesta barn kommer i kontakt med porr i väldigt ung i ålder. Pojkars genomsnittsålder är runt 11 år och för flickor 13 år. För många blir det den första sex- och samlevnadsundervisningen. En stor andel pojkar konsumerar pornografi varje dag eller nästan varje dag och andelen barn i åldersgruppen 13-16 år som frekvent konsumerar pornografi har ökat något mellan 2012 och 2019 (Statens Medieråd, 2019). Andelen pojkar som konsumerar pornografi en eller flera gånger i veckan är 20 procent i åldern 13 till 16 år, jämfört med 2 procent bland flickor (Statens Medieråd, 2019). Den stora gruppen barn i samma åldersgrupp konsumerar inte pornografi över huvud taget (80 %).

Bland pojkar är det relativt vanligt att konsumera pornografi ihop med kompisar, speciellt i tidiga tonåren, då det verkar fylla en social funktion mer än en sexuell. Exempelvis uppger både pojkar och flickor i olika sammanhang att de tittar på pornografi för att deras kompisar gör det. Vissa studier har även pekat på pojkar som drivande i både pojkars och flickors exponering för pornografi. Där flickor uppger i högre utsträckning att pojkar visat dem pornografi.

I barnombudsmannens rapport framgår också att de flesta unga upplever att det inte förekommer våld i den pornografen de tar del av. Genom att slå ihop siffror från olika studier bedömer Barnombudsmannen att drygt en av tio 13-16 åringar som konsumerat pornografi har sett pornografi de tycker innehåller våld eller tvång. Ungefär 1,2 procent av gymnasieungdomar som konsumerar pornografi har någon gång sett övergreppsmaterial (barnpornografi) och 3,3 procent har sett sex med djur. Olika studier pekar på att barn och unga som tittar på pornografi mer frekvent i högre utsträckning har sett pornografi med våldsinslag.

Den samlade forskningsbilden tyder på att för vissa barn och unga så är pornografikonsumtion, speciellt frekvent eller hög konsumtion av pornografi, kopplat till psykisk ohälsa som depressiva symptom, ångest, stress, prestationsångest, ensamhet och nedstämdhet. Men även till riskfaktorer som att röka, dricka alkohol, ta droger, skolk, stillasittande, dåliga relationer med sina föräldrar/begränsat stöd i hemmet.

Jämställdhetsanalys

En jämn fördelning av makt och inflytande (Delmål 1)

Den demokratiska idén bygger på att medborgarna erkänns lika värde och kapacitet att fatta beslut om sin egen och samhällets utveckling. En jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män, tjejer och killar är därför en förutsättning för demokratin. Bristande jämställdhet när det gäller fördelningen av makt och inflytande kan följaktligen ses som ett uttryck för ett demokratiskt underskott.

En jämn fördelning av makt och inflytande innebär att alla kvinnor och män, inklusive flickor och pojkar ska kunna vara aktiva medborgare och forma villkoren för beslutsfattandet. Målet omfattar möjligheterna att påverka vilka frågor som hamnar på dagordningen och innehållet i de beslut som fattas, möjligheterna att delta i och påverka de processer som formar våra föreställningar, tankar och idéer om oss själva och om samhället, inte minst inom exempelvis kulturen, medierna, folkbildningen och utbildningsväsendet. Barn och ungdomar påverkas i dag i hög grad av både den bild som förmedlas via medier och de normer och värderingar som förmedlas genom bl.a. idrottens organisationer och andra delar av det civila samhället. Flickor och pojkar har enligt FN:s barnkonvention rätt till inflytande efter ålder och mognad. Flickor och pojkar måste därför få samma möjligheter till inflytande i förskolan och skolan, i kulturen och det civila samhället. På så sätt läggs en grund för att de ska kunna ges förutsättningar att bli aktiva samhällsmedborgare med demokratiska värderingar. Skolan har ett viktigt demokratiskt uppdrag och delmålet om makt och inflytande har därmed en viktig koppling till delmålet jämställd utbildning.

Sammanställning information Lupp

Avsnitt i LUPP	Fråga	Resultat				Kommentar
		Tjejer åk 8	Killar åk 8	Tjejer åk 2	Killar åk 2	
Delaktighet och inflytande	Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till de som bestämmer i kommunen (mkt stora/ganska stora)	20 %	30 %	25 %	27 %	Könsmässiga skillnader. Mindre i den äldre gruppen
Delaktighet och inflytande	Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun (ja)	42 %	39 %	57 %	46 %	Könsmässiga skillnader, mindre i den yngre gruppen.
Delaktighet och inflytande	Hur stort förtroende har du för politiker respektive vuxna i allmänhet (mkt stort/ganska stort)	52 % /70 %	60 % / 81 %	42 % / 70 %	37 % / 78 %	Könsmässiga skillnader
Skola	Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/ska kunna påverka i skolan. (Stämmer helt/stämmer till stor del)	77 %	71 %	73 %	75 %	
Skolan	Skolans personal lyssnar på vad elevråd/elevkår säger och tar dem på allvar (stämmer helt/stämmer till stor del)	68 %	69 %	65 %	80 %	Könsmässiga skillnader på gymn.
Skolan	Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd (stämmer helt/stämmer till stor del)	59 %	68 %	-	-	Könsmässiga skillnader
Skolan	Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	88 %	80 %	80 %	79 %	
Trygghet	Har du under de senaste sex månaderna upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt att du har mått dåligt	38 %	24 %	47 %	22 %	Könsmässiga skillnader

Delaktighet/inflytande:

- Andelen tjejer som vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen är större än andelen killar. Detta mönster återkommer över tid.
- Killar anger i mycket högre utsträckning än tjejer att de är intresserade av politik i båda åldersgrupperna. Däremot är tjejer på högstadiet mer intresserade av samhällsfrågor och tjejer på gymnasiet mer intresserade av vad som händer i världen, jämfört med killar i respektive årskurs.

- I jämförelse med 2018 är killarnas intresse för politik i det närmaste oförändrat högt medan andelen tjejer som är ganska eller mycket intresserade minskat med 13 % under samma period.
- Intresset för samhällsfrågor är tämligen oförändrat bland både tjejer och killar liksom intresset för vad som händer i andra länder.
- Sedan 2018 har andelen tjejer som vill vara med och påverka minskat med 15 % och andelen killar med 12 %.
- Upplevelsen av möjligheter att framföra åsikter till de som bestämmer i kommunen har under samma period minskat med 4 % för både tjejer och killar.
- De som svarat att de vill påverka i kommunen har svarat på vart/vem de skulle vända sig till för att påverka; 43 % av tjejerna uppger att de inte vet vart medan motsvarande andel för killarna är 34 %. Killar anger i högre utsträckning än tjejer att de skulle vända sig till ett politiskt parti eller politiskt ungdomsförbund (gapet ca 10 %) eller tjänsteperson eller politiker (gap 15 %). Tjejer anger i högre utsträckning att de skulle använda internet/sociala medier ex. FB (gapet ca 10 %).
- De som svarat att de inte vill vara med och påverkat har angett skäl till detta; en majoritet har angett att skälet är ointresse, men fler tjejer har angett det som skäl än killar (gap ca 10 %). Fler tjejer än killar anger även att de kan för lite om hur man ska göra (gap 10 %).

Skola:

- Det finns en stor skillnad mellan tjejer och killar i vilken utsträckning det vill respektive får vara med och bestämma. Tjejer i båda åldersgrupperna vill över lag vara med och påverka skolan i högre utsträckning än killar. Däremot är det fler killar än tjejer inom samtliga områden i båda åldersgrupperna som uppger att de faktiskt får vara med och bestämma.

Möjliga orsaker och konsekvenser av ojämställd fördelning av makt och inflytande.

Möjliga orsaker	Problem	Konsekvenser
<ul style="list-style-type: none"> • En tid av motsatsskapande mellan könen (återgång mot traditionella könsroller) • Attityder till jämställdhet (särskilt hos unga män) • Okunskap om vart man som ung kan vända sig för att kanalisera viljan att påverka beslut • Avsaknad av åldersperspektiv i jämställdhetsarbetet • Avsaknad av jämställdhetsperspektiv i ungdomsarbete • Skillnader i pojkars och flickors utrymme i klassrummet och i skolans sociala sfärer • Okunskap om jämställdhet hos professioner i ungdomsverksamheter • Könslind praktik i verksamheter som möter barn och unga • Otydlighet vad gäller lokala utmaningar och målbilder i jämställdhetsarbetet 	<p>Ojämställd fördelning av makt och inflytande för unga tjejer och killar i Oskarshamns kommun</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lever inte upp till att säkerställa mänskliga rättigheter enl. CEDAW-konventionen • Diskriminering av flickor och unga kvinnor • Fortsatt ojämställdhet genom reproduktion och i värsta fall förstärkning av ojämställda villkor för kvinnor och män, flickor och pojkar • Ökad könsmässig obalans i olika beslutande forum • Ökad risk för våld • Hinder för hållbar utveckling utifrån Agenda 2030 • Ökad polarisering • Minskat förtroende för demokratin, politiska partier och samhälleliga institutioner (minskad legitimitet)

Förslag till insatser

Den unga generationen är en viktig målgrupp i jämställdhetsarbetet. Jämställdhetspolitiska insatser riktade till unga är befogade utifrån de resultat som Lupp speglar, vilka stöds av nationella undersökningar och forskning. Flera undersökningar visar att stora grupper av unga kvinnor och unga män lever i skilda världar och har vitt skilda uppfattningar när det gäller frågor som rör jämställdhet och kvinnor och mäns roll i samhället. Då en stor grupp yngre män har mer könskonservativa attityder, tycker att samhället är jämställt, att kvinnor överdriver jämställdhetsproblem och att män är bättre politiska ledare och chefer blir det svårt att sätta hoppet till att problemet automatiskt ska lösa sig med den yngre generationen.

- Lokalt mål/löfte om jämställdhetsintegrerad målbild för ungas inflytande
- Ökad kunskap om jämställdhet i den politiska organisationen och i tjänsteorganisationen
- Ungdomsforum med särskilt fokus på jämställdhet/makt och inflytande
- Mentorsprogram för unga tjejer/kvinnor (ex i samverkan med lokala beslutsfattare från olika samhällssektorer)
- Insatser kring maskulinitetsfrågor i skolan och på fritidsgårdar (ex Machofabriken)
- Krav på könsuppdelad statistik i uppföljning av verksamhet och insatser riktade till unga
- Strukturerad samverkan andra lokala aktörer för att möta de lokala utmaningarna
- Dialog med civilsamhället om jämställd och jämlik representation på alla nivåer
- Kartläggning av tjejer och killars representation i styrelser inom de delar av civilsamhället som har föreningsbidrag eller annan form av kommunalt stöd
- Undersöka möjligheterna för extern finansiering av konferens (gärna nordisk/europeisk) med fokus på jämställdhet/makt mellan tjejer och killar i lokalsamhället
- Informationssatsningar och debatter i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar. Både politiska partier, föreningar och offentliga aktörer som sprider information inför valet bör finnas på plats och arrangera aktiviteter i ungdomsmiljöer i områden där valdeltagandet är lågt och det finns många förstagångsväljare.
- Öka jämställdheten i medborgardialoger.

Jämställd utbildning (Delmål 3)

Det finns inga formella skillnader mellan kvinnors och mäns, flickors och pojkars tillgång till utbildning. Istället är det viktigt att uppmärksamma grupper av flickors och pojkars olika förutsättningar, villkor och möjligheter när det gäller utbildning. Skolan är en viktig arena för att motverka traditionella könsmönster och stereotypa föreställningar för att lägga grunden för ett jämställt arbetsliv och för ett jämställt samhälle.

En jämställd utbildning omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till högskola och vuxenutbildning, men också bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet som folkhögskolor och studieförbundens utbildningsverksamhet.

Att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller personlig utveckling handlar om jämställda förutsättningar att utveckla intressen, ambitioner och att nå sin fulla potential utan att hindras av strukturer, fördomar och stereotypa föreställningar utifrån kön. Det finns ett särskilt ansvar inom skolväsendet att främja personlig utveckling men ansvaret ligger inte enbart på skolväsendet. Målsättningen om en jämställd personlig utveckling omfattar även andra arenor utanför den formella och icke-formella utbildningssektorn, till exempel föreningslivet.

Sammanställning information Lupp

Avsnitt i LUPP	Fråga	Resultat				Kommentar
		Tjejer åk 8	Killar åk 8	Tjejer åk 2	Killar åk 2	
Skolan	Elever och lärare bemöter varandra med respekt i min skola	74 %	84 %	76 %	89 %	Könsmässiga skillnader i båda åldersgrupperna
Skolan	Mina lärare behandlar tjejer och killar lika	88 %	80 %	80 %	79 %	Viss könsmässig skillnad i åk 8, där pojkarna i lägre utsträckning upplever likabehandling
Skolan	Undervisningen är mycket eller ganska bra	90 %	94 %	88 %	97 %	Könsmässig skillnad framför allt på gymnasiet
Skolan	Mycket eller ganska bra möjlighet att få extra hjälp och stöd om jag behöver.	86 %	89 %	79 %	89 %	Könsmässig skillnad framför allt på gymnasiet.
Skolan	Skolmiljön (mkt bra/ganska bra)	83 %	88 %	86 %	98 %	Könsmässiga skillnader framför allt på gymnasiet
Skolan	Sexuella trakasserier förekommer i min skola? (Andel som instämmer)	8 %	8 %	33 %	6 %	Stora könsmässiga skillnader i gymnasiet
Fritid	Föreningsmedlemskap	51 %	57 %	27 %	50 %	Könsmässiga skillnader små i åk 8 stor skillnad i gymnasiet
Fritid	Tycker du att det saknas fritidsaktiviteter där du bor? (svar ja)	29 %	24 %	36 %	29 %	Viss könsmässig skillnad
Framtid	Tror du att du kommer att läsa vidare direkt efter grundskolan? (svar ja)	93 %	80 %			Könsmässiga skillnader, tydliga också i typ av programinriktning
Framtid	Tror du att du kommer att läsa vidare direkt efter gymnasiet?			58 %	48 %	Könsmässiga skillnader

Skola:

- En majoritet av tjejerna på gymnasiet går på ett högskoleförberedande program, 60 % medan motsvarande andel killar var 47 %. På yrkesförberedande program var det ett omvänt förhållande – andelen killar är 47 % och tjejer 38 %.

- Fler pojkar i årskurs 8 uppger att de tror att de kommer att söka till ett yrkesprogram på gymnasiet (21 %) än flickor (11 %) medan större andel flickor tror att de kommer att söka ett studieförberedande program (31 % i förhållande till pojkarna 21 %). Det var större andel flickor som tänker att de kommer att läsa vidare efter grundskolan men att de var osäkra på programinriktningen (51 %) andelen osäkra pojkar var lägre (38 %)
- Minst andel nöjda med undervisningen och möjligheterna att få extra hjälp och stöd av lärarna om det behövs finns bland tjejerna på gymnasiet.
- En tredjedel av tjejerna på gymnasiet uppger att det förekommer sexuella trakasserier på deras skola medan knappt en tiondel av de övriga grupperna upplever det. Jämfört med de tidigare LUPP-undersökningarna 2015, 2018 är det en fördubbling för tjejerna i åk 2. I undersökningen 2018 var det flickorna i årskurs 8 som i störst utsträckning uppgav att det förekom sexuella trakasserier (17 %), motsvarande andel för den gruppen 2021 är 8 %. Upplevelsen av förekomsten av sexuella trakasserier har förändrats även bland gruppen killar på gymnasiet. 2015 uppgav 21 % att det förekom på skolan medan motsvarande andel för tjejerna då var 16 %.

I Skolinspektionens skolenkät 2022 var det större skillnader mellan flickor och pojkar i åk 8 kopplat till förutsättningar och stöd i skolan än vad resultatet i LUPP speglar i frågeställningarna om vad unga tycker om undervisningen och möjligheten att få extra hjälp och stöd.

Resultaten nedan kommer från skolinspektionens skolenkät och avser O-hamns kommun:

I skolenkäten instämmer 81 % av pojkarna och endast 63 % av flickorna att det helt eller till stor del tycker att lärarna förklarar vad de behöver för att nå kunskapskraven.

80 % av pojkarna tycker att de får den hjälp från skolan de behöver för att klara skolarbetet medan motsvarande andel bland flickorna är 65 %

81 % av pojkarna tycker att de får veta hur det går för dem i skolarbetet medan motsvarande andel hos flickorna är 60 % av flickorna.

68 % av pojkarna tycker att lärarna får dem att tro på sig själva i skolarbetet, motsvarande andel hos flickorna är 48 %.

Resultaten i skolinspektionens skolenkät för gymnasiet åk 2 överensstämmer i högre utsträckning med resultat i LUPP.

75 % av killarna instämmer helt eller till stor del med att lärarna förklarar vad de behöver för att nå kunskapskraven medan motsvarande andel bland tjejerna är 58 %.

84 % av killarna tycker att lärarna alltid eller ofta förklarar på lektionerna så de förstår medan motsvarande andel hos tjejerna är 75 %.

64 % av killarna instämmer med att lärarna får dem att tro på sig själva i skolarbetet, medan motsvarande andel hos tjejerna är 55 %.

Vad gäller stimulans i skolarbetet svarar 64 % av killarna att lärarna varierar lektionerna så att lärandet sker på olika sätt medan motsvarande andel bland tjejerna är 39 %.

Fritid:

- Högst andel nöjda med utbudet av fritidsmöjligheter är unga i årskurs 8, det gäller både flickor och pojkar, men det är ca 10 % fler pojkar än flickor som tycker det finns väldigt mycket eller ganska mycket fritidsmöjligheter.
- Lägst andel nöjda med utbudet av fritidsmöjligheter är unga i år 2, det gäller både tjejer och killar. I gruppen är det ca 10 % fler tjejer än killar som tycker att det finns ganska lite eller väldigt lite (43 % av tjejerna och 31 % av killarna)
- Högst andel medlemskap i föreningslivet finns hos de yngre pojkarna (57 %) och flickorna (51 %) medan endast 27 % av tjejerna på gymnasiet är föreningsmedlemmar jämfört med hälften av killarna (50 %) i samma åldersgrupp.

Orsaker till att unga avstår från fritidsaktiviteter skiljer sig något åt mellan olika grupper. I nationella undersökningar är det vanligare att tjejer uppger att aktiviteten kostar för mycket pengar än att de avstår för att det är svårt att ta sig till aktiviteten. Samma förhållande återspeglar sig också i det lokala lupp-resultatet, där något över 40 procent av tjejerna i årskurs 2 på gymnasiet avstår från aktivitet av kostnadsskäl.

- Det finns saker att göra men det kostar för mycket
Här uppgav 42 % av tjejerna i år 2 att påståendet delvis eller helt stämde in, motsvarande andel killar var 30 %. Skillnaden i den yngre åldersgruppen var mindre, 26 % av flickorna och 32 % av pojkarna instämde delvis eller helt.
- Det finns saker att göra men jag kan inte ta mig dit
37 % av tjejerna i båda åldersgrupperna svarar att det finns saker att göra men att de inte kan ta sig dit. Motsvarande andel för pojkarna i årskurs 8 är 36 % och 25 % av killarna i år 2.
- Det finns saker att göra men min familj säger att jag inte får delta
Få uppger att familjen på något sätt hindrar dem från att delta. 18 % av pojkarna i årskurs 8 och 11 % av flickorna, rapporten redovisar ingen info för gymnasieeleverna.
- Det finns saker att göra men inget som intresserar mig.
Pojkarna i årskurs 8 är de som minst instämmer i påståendet (43 %) följt av tjejerna i årskurs 2 (38 %). Motsvarande andel för flickorna i årskurs 8 är 31 % och för killarna i årskurs 2 är andelen 34 %. Högst andelar som delvis eller helt stämmer in i påståendet finns bland flickorna i den yngre åldersgruppen och killarna på gymnasiet år 2.

Vad gäller avsaknad av fritidsaktiviteter där man bor är de könsmässiga skillnaderna små. De som i minst utsträckning saknar fritidsaktiviteter där man bor är pojkarna i årskurs 8 (24 %) och de som i högst omfattning saknar fritidsaktiviteter är tjejerna i årskurs 2 (36 %)

- I Oskarshamn visar LUPP en nedåtgående trend vad gäller föreningsmedlemskap, där trenden är att tjejerna avstår föreningsmedlemskap i högre utsträckning än killar. Mellan åren 2015 och 2021 har andelen tjejer som är medlem i förening minskat med 15 %, motsvarande minskning bland killar är 6 %.

Luppen ställer inte frågor kopplat till typ av förening, däremot ställs frågan om hur ofta personen tränar/idrottar, spelar teater/gör musik/eller dansar, spela online data-eller tv-spel, håller på med foto/film/tecknar/målar o liknande, läser böcker/tidningar/bloggar el. liknande, är i naturen mm.

Topp 5 killar

1. Spelar online/data eller tv-spel 87 %
2. Tränar/idrottar 84 %
3. Är ute i naturen 63 %
4. Läser böcker, tidningar, bloggar mm. 42 %
5. Håller på med foto, film, tecknar, målar etc. 17 %

10 % spelar teater, gör musik eller dansar.

16 % går på fritidsgård eller liknande.

Topp 5 tjejer

1. Tränar/idrottar 78 %
2. Är ute i naturen 67 %
3. Läser böcker, tidningar, bloggar mm. 44 %
4. Håller på med foto, film, tecknar, målar etc. 41 %
5. Spelar online/ data el tv-spel 37 %

24 % spelar teater, gör musik eller dansar.

18 % går på fritidsgård eller liknande.

Kompletterande information är hämtat från statistik i KOLADA och avser förhållanden i Oskarshamns kommun 2020:

135 pojkar i åldern 6-19 år deltog i kulturskolan medan antalet flickor var 195 stycken. Flickorna utgjorde 59 % av deltagarna.

Av alla pojkar i åldern 6-19 år deltog 6 % i kulturskolans aktiviteter, motsvarande andel av flickorna var 9.2 %.

Deltagartillfällena i idrottsföreningar för åldersgruppen 7-20 år var samma år 34.8 tillfällena/pojkar och 27.6 tillfällena/flickor.

2020 hade 53 % av idrottsföreningarna i Oskarshamn pojkdominerad verksamhet.

Möjliga orsaker och konsekvenser av ojämsställd utbildning och förutsättningar till personlig utveckling.

Möjliga orsaker	Problem	Konsekvenser
<ul style="list-style-type: none"> • Könsstereotypa föreställningar, förväntningar (ofta omedvetna) hos elever och vårdnadshavare • Könsstereotypa förväntningar och bemötande från omgivningen • Värderingar, attityder och utbildningsmål hos elever • Könslind information och studie-yrkesvägledning • Diskriminerande ämneskulturer och normer • Pojkars/killars idrottande fungerar som norm för ungas idrottande • Konstruktion av lokala föreningsstöd gynnar pojkars idrottande • Saknas föreningsdriven verksamhet som lockar tjejer och killar som vill fortsätta träna utan att elitsatsa (tävla) 	<ul style="list-style-type: none"> • Könsskillnaderna i utbildningsval bidrar till en könsuppdelad arbetsmarknad • Individens möjligheter att utforska och utveckla olika intressen och färdigheter begränsas. • Möjlig ojämsställd resursfördelning till ungas fritid 	<ul style="list-style-type: none"> • Försämrade förutsättningar för kompetensförsörjning inte minst inom bristyrken som har en kraftig underrepresentation av antingen kvinnor eller män, såsom vård och omsorg, utbildning och it-teknik • Reproduktion av stereotypa könsmonster som fortplantas genom skolsystemet och arbetslivet. Genom val av utb. bestäms i hög grad individens framtida inkomster, karriärmöjligheter och arbetsvillkor. Könsstereotypa val bidrar till den ekonomiska och hälsomässiga ojämsställdheten. • Socialpsykologiska konsekvenser för den enskilda (skola/fritid) • Bristande likvärdighet i skolan • Diskriminering (skola/fritid) • Begränsat rekryteringsunderlag på arbetsmarknaden • Begränsade förutsättningar för en framgångsrik idrottsutveckling för kommunen • Minskade konkurrensfördelar • Förlust av kompetens

Förslag till insatser

Forskningen ger en bred bild av centrala förklaringsfaktorer på samhälls-, organisatorisk och individuell nivå vilka samspelar för att driva och upprätthålla könsskillnaderna i utbildningsval, som också återspeglas i Lupp. Det behövs därför åtgärder på flera nivåer, både på samhällsnivå och i samverkan mellan olika aktörer på såväl arbetsmarknaden som inom utbildningssystemet, för att fler ska göra utbildningsval efter eget skön, snarare än eget kön.

- Stärka det breda jämställdhetsarbetet med särskilt fokus på förskola, högstadie- och gymnasienivå
- Insatser i skolan för att motverka ojämställdhetsskapande ämneskulturer och normer i studiemiljön
- Jämställdhetsintegrera studie- och yrkesvägledningen
- Kartlägga förekomsten av sexuella trakasserier i skolan (prio gymnasiet)
- Kartlägga förekomst av social stress och arbetsmiljön i elevgrupper som är i minoritet i olika gymnasieprogram
- Insatser som underlättar för individer att göra normbrytande yrkesval (ex använda ferieplatserna för att ge unga möjligheter att testa ett normbrytande arbete)
- I samverkan med fler arbetsmarknadsaktörer genomföra insatser riktade till unga för att stärka värderingen av HEED-yrken och välfärdstjänster i kombination med insatser som betonar samhällsnyttan och altruistiska mål inom STEM-yrken för att bryta den hårda distinktionen mellan könskodade yrken.
- Inrätta ett internt jämställdhetspris till verksamheter med fokus på barn och unga
- Inrätta ett externt jämställdhetspris
- Genomföra en översyn av det kommunala föreningsstödet ur ett jämställdhetsperspektiv
- Tillsammans med föreningslivet och SISU initiera utvecklingsinsatser för att på ett bättre sätt möta tjejers önskemål och behov av aktivitet
- Krav på könsuppdelad statistik i redovisning av deltagare i kommunalt finansierade aktiviteter/verksamheter.

Jämställd hälsa (delmål 5)

Delmålet jämställd hälsa avser fysisk, psykisk och sexuell/reproduktiv hälsa, och omfattar såväl förebyggande folkhälsoarbete som åtgärder och insatser till enskilda personer gällande socialtjänst, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt hälso- och sjukvård.

Sammanställning information Lupp

Avsnitt i LUPP	Fråga	Resultat				Kommentar
		Flickor åk 8	Pojkar åk 8	Tjejer åk 2	Killar åk 2	
Hälsa	Självskattad hälsa (Andel mycket bra/ ganska bra)	70 %	79 %	52 %	85 %	Könsmässiga skillnader som ökat kraftigt från åk.8 till åk 2 framför allt för flickor
Hälsa	Tränar (andfädd/ svettas) en gång/veckan eller oftare	85 %	91 %	81 %	84 %	Små könsmässiga skillnader
Hälsa	Andel som aldrig/sällan röker	98 %	99 %	92 %	94 %	Små könsmässiga skillnader
Hälsa	Aldrig/sällan dricker alkohol (bortsett från folköl)	100 %	99 %	92 %	94 %	Små könsmässiga skillnader
Hälsa	Andel som använt narkotika	2 %	2 %	1 %	5 %	
Skolan	Sexuella trakasserier förekommer i min skola? (Andel som instämmer)	8 %	8 %	33 %	6 %	Mkt stora könsmässiga skillnader i gymnasiet. Stor ökning för flickorna medan pojkar rapporterar en marginell minskning.
Skola	Mobbning förekommer i min skola	26 %	21 %	31 %	20 %	Högre förekomst på gymnasiet där också könsskillnaderna är större.
Skola	Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	67 %	66 %	55 %	73 %	Könsmässiga skillnader bland gymnasieleverna.
Skola	Andel elever som tycker elevhälsan är mkt/ganska bra	88 %	94 %	80 %	85 %	Små könsmässiga skillnader
Trygghet	Har du under de senaste 6 mån blivit mobbad/trakasserad. Andel som svarat nej	78 %	83 %	75 %	90 %	Könsmässiga skillnader framför allt på bland gymnasieleverna.
Trygghet	Andel som instämmer att de blivit orättvist behandlade och mått dåligt pga. det.	38 %	24 %	47 %	22 %	Könsmässiga skillnader, men större skillnader i gymnasiegruppen.

Hälsa:

- En majoritet av ungdomarna är nöjda med sina familje- och kompisrelationer. Inga större ålders- eller könsskillnader.
- Tjejer både i åk 8 och åk 2 uppger i betydligt större omfattning än killarna i samma åldersgrupp att de har fler psykiska och somatiska besvär. I jämförelse med tidigare LUPP-undersökningar är det tydligt att framför allt skett en snabb ökning av besvären hos tjejer medan ökningen bland killar inte varit lika dramatisk.

LUPP 2021

Besvär	Elever			
	Flickor åk 8	Pojkar åk 8	Tjejer åk 2	Killar åk 2
Huvudvärk	25 %	10 %	41 %	14 %
Ont i magen	19 %	10 %	30 %	5 %
Stress	54 %	34 %	71 %	29 %
Deppig/nedstämd	28 %	14 %	42 %	12 %
Svårt att sova	24 %	22 %	35 %	22 %
Sovit dåligt	22 %	18 %	35 %	21 %

- Det är vanligare att tjejer hoppar över måltider än killar i båda åldersgrupperna.
- Inom båda årskurserna är det fler killar än tjejer som uppger att de tränar minst en gång i veckan.

Skola:

- Killar tenderar att vara mer nöjda med trivsel och stämning i skolan, i något högre utsträckning upplever de också att elever och lärare bemöter varandra med respekt. Tjejer uppger i högre utsträckning än killar att deras lärare behandlar killar och tjejer lika.

Trygghet:

- En större andel tjejer i båda åldersgrupperna har angett att de blivit orättvist behandlade på ett sätt som gjort att de mått dåligt (gap 14 % i åk 8, gap 25 % i åk 2). Sett till hela perioden LUPP har genomförts (2009) har det genomgående varit en större andel tjejer som uppger att de utsatts för orättvis behandling. Både tjejer och killar uppger till största del att de är andra elever/ungdomar som utsatt dem för orättvis behandling, men andelen bland tjejer är högre. Killar anger i högre utsträckning än tjejer att det är personal i en organisation eller förening som behandlat dem orättvist (gap 10 %)

Möjliga orsaker och konsekvenser av ojämsställd hälsa

Möjliga orsaker	Problem	Konsekvenser
<ul style="list-style-type: none"> • Stereotypa könsnormer som påverkar både flickor och pojkar • Stereotypa könsnormer styr bemötandet från olika professioner • Stress och andra arbetsmiljöfaktorer i skolan • Fysiologiska skillnader • Odiagnostiserad psykisk ohälsa hos killar • Otillräckligt stöd i skolan • Bristande förebyggande arbete mot sexuella trakasserier • Ökad medieanvändning hos unga • Okunskap om ungas utsatthet i den digitala miljön och konsekvenser av den 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohälsa för både tjejer och killar • Ökad psykisk ohälsa hos framför allt flickor och tjejer • Killars psykiska ohälsa förbises • Brister i elevers arbetsmiljö • Förekomst av sexuella trakasserier i skolan vilket påverkar arbetsmiljö, elevers skolprestationer, relationer, självbild, sexualitet och hälsa. • Avsaknad av vuxenstöd i den digitala miljön 	<ul style="list-style-type: none"> • Sämre hälsa för kvinnor genom livet, påverkar livskvalitet och villkor också i vuxen ålder • Ökad risk för missbruk och suicid bland unga män/män • Förlorad livskvalitet för den enskilda • Trakasserier bidrar till otrygghet, och olika mycket utrymme för olika elever i skolan och därmed också makt och inflytande. • Risk för ökat sexuellt våld och utsatthet för övergrepp • Samhällsekonomiskt kostsamt • Ojämsställd folkhälsa •

Förslag till insatser

Resultaten från Skolbarns hälsovanor visar att det finns en tydlig skillnad i hälsa och ohälsa mellan flickor och pojkar. Könsskillnaderna är obefintliga eller små vid 11 års ålder, beroende på vilket utfall som undersöks, men ökar sedan. Vid 15 års ålder är skillnaden markant, till flickors nackdel. Det föreligger stora utvecklingsbehov inte minst inom psykisk hälsa.

- Ökad tillgänglighet till föräldraskapsstöd för alla föräldrar genom hela uppväxten
- Jämställdhetsintegrera elevhälsan
- Utveckla stöd/insatser riktade till unga för att möjliggöra en trygg och hälsofrämjande medieanvändning
- Fritidsaktiviteter behöver anpassas och tillgängliggöras utifrån olika grupper av tjejers och killars förutsättningar och önskemål
- Skolans arbete för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa hos tjejer och killar behöver utvecklas och med ett jämställdhetsperspektiv
- Särskilt utsatta grupper av flickor och pojkar och icke binära personer behöver prioriteras och inkluderas i arbetet med att stärka psykisk hälsa
- Ökad kunskap och kompetens bland professioner som möter personer med risk för psykisk ohälsa
- Insatser för att minska stressen i skolan framför allt för gruppen flickor och tjejer.
- Insatser för att förbättra det sociala klimatet och förebygga mobbning och sexuella trakasserier i ungas miljöer
- Aktörer kring barn och unga behöver ges ökade kunskaper kring hur pojkar/killar uttrycker psykisk ohälsa
- Öka kunskapen om digitala mediers påverkan på hälsan hos flickor och pojkar

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra (delmål 6)

Mäns våld mot kvinnor kan ses som den yttersta konsekvensen av ett ojämnt samhälle. Förutom lidandet för den som är utsatt påverkar våldet också närstående och innebär stora kostnader för samhället. Det är viktigt att arbeta våldsförebyggande och upptäcka våldet tidigt för att kunna ge skydd och stöd. Särskilt behov av insatser riktade till riskgrupper.

Sammanställning information Lupp

Avsnitt i LUPP	Fråga	Resultat				Kommentar
		Flickor åk 8	Pojkar åk 8	Tjejer åk 2	Killar åk 2	
Trygghet	Andel som under de senaste 6 mån utsatts för hot av någon.	8 %	12 %	11 %	18 %	Könsmässiga skillnader, killar har i högre utsträckning utsatts för hot. Skillnaderna mindre i åk 8 och generellt något lägre nivåer
Trygghet	Andel som under de senaste 6 mån utsatts för misshandel	3 %	5 %	0 %	4 %	Små könsmässiga skillnader.
Trygghet	Andel som under de senaste 6 mån utsatts för sexuellt våld/utnyttjande	2 %	1 %	11 %	2 %	Små könsmässiga skillnader i åk 8, större könsskillnader och ökad utsatthet för tjejer i gymn.
Trygghet	Andel som under de senaste 6 mån inte blivit mobbad/trakasserad.	78 %	83 %	75 %	90 %	Könsmässiga skillnader framför allt på bland gymnasieleverna. Killarna uppger i högre grad att de inte utsatts.
Skolan	Våld förekommer på min skola	14 %	26 %	30 %	23 %	Könsmässiga skillnader i båda elevgrupperna, särskilt tydliga i åk 8 där pojkar upplever att det förekommer våld i högre utsträckning än flickor. Tjejer i åk 2 upplever att det förekommer i högre utsträckning än övriga grupper.
Skolan	Sexuella trakasserier förekommer i min skola? (Andel som instämmer)	8 %	8 %	33 %	6 %	Mkt stora könsmässiga skillnader i gymnasiet. Stor ökning för flickorna medan pojkar rapporterar en marginell minskning.

Trygghet:

- Det är knappt 1 av 10 killar i årskurs 2 på gymnasiet och 2 av 10 tjejer på gymnasiet som uppger att de utsatts för mobbning/trakasserier. Bland eleverna i åk 8 är det ca 2 av 10 flickor och pojkar som uppger att de utsatts. En högre andel killar än tjejer uppger att de aldrig blivit utsatta för mobbning. Den vanligaste platsen för utsatthet för både tjejer och killar är skolan, (82 procent av utsatta tjejer och 71 % av utsatta killar) följt av nätet/mobilen (24 procent av utsatta tjejer och 26 % av de utsatta killarna) Killar utsätts i högre utsträckning för mobbning/trakasserier i kollektivtrafiken och i sitt bostadsområde.
- Över tid framgår att andelen killar som utsatts för hot, misshandel och sexuellt våld ligger på tämligen stabila nivåer. Andelen tjejer som utsatts för sexuellt våld/utnyttjande har kontinuerligt ökat sedan första mätningen 2015.

Hälsa:

- 5 procent av killarna och 8 procent av tjejerna uppger att de någon gång utsatts för ”våld” (hot, slag, knuff, fasthållning) av förälder och/eller partner. 1 procent av killarna uppger att det händer varje vecka.
- Samtliga svarar att de inte utsatt någon annan för våld(utövat kontroll, hot eller använt våld)
- Det förekommer könsmissiga skillnader i synen på om pornografin påverkat den egna eller ungdomar i ens närhet syn på sex. Skillnaden i synen på om porren påverkat på den egna bilden av hur sex är eller ska vara är liten (7 % av killarna och 6 % av tjejerna). Större könsmissiga skillnader är det i uppfattningen att porren påverkat de ungdomar som finns i deras närhet, här instämmer 34 % av tjejerna och 22 % av killarna. Närmare hälften av både tjejer och killar har uppgett att de inte vet om de eller deras omgivnings syn på hur sex är eller ska vara har påverkats av pornografi.

Möjliga orsaker och konsekvenser av mäns våld mot kvinnor

Möjliga orsaker	Problem	Konsekvenser
<ul style="list-style-type: none"> • Accepterande attityder för våld inom relationer och mot tjejer, stereotypa föreställningar om maskulinitet och femininitet och traditionella könsrollsföreställningar • Individualpsykologiska orsaker som psykisk ohälsa och sjukdom, antisociala personlighetsstörningar och neuropsykiatriska diagnoser har samband med ökad risk för våldsutövning. • Finns ett samband mellan ungas relationsvåld och att ha utsatts för annat våld, försummelse eller övergrepp som barn, liksom att ha bevittnat våld mellan föräldrarna. Andra faktorer som också har samband med våldsutövning i ungas parrelationer är erfarenheter av olika former av bristande föräldraskap, konflikter i familjen och av våld i tidigare parrelationer. • Normativa föreställningar om kön, maskulinitet och våld möjliggör och skapar legitimitet för mäns och pojkars våld, särskilt normer som innebär en acceptans för våld mot kvinnor/flickor, föreställningar om mäns sexuella berättigande och en traditionell syn på manligt och kvinnligt. Det finns också viss forskning som pekar på att aggressiva media och pornografi kan skapa negativa förebilder och bidra till acceptans bland unga för våld i parrelationer. • Otydligt eller obefintligt förebyggande arbete mot sexuella trakasserier i ungdomsverksamheter • Vuxnas förminskande av förekomst av våld i ungas liv • Otillräckliga insatser mot hedersrelaterat våld 	<ul style="list-style-type: none"> • Våld • Förekomst av trakasserier i ungdomsmiljöer • Våldsutsatta erbjuds inte stöd • Unga våldsutövare erbjuds inte insatser • Digital kontroll och hot om våld • Unga människor tvingas in i äktenskap • Ev förekomst av könsstympning • Ev förekomst av prostitution 	<ul style="list-style-type: none"> • Konsekvenserna av våld i en parrelation kan vara mer skadliga för unga än för vuxna. Våldsutsatthet eller våldsutövande under ungdomstidens kritiska utvecklingsfas påverkar möjligheterna till en framgångsrik övergång till vuxenlivet, vilket i sin tur riskerar att få negativa konsekvenser längre fram i livet. • Våldsutsatta förlorar oftare sitt arbete, har lägre inkomster och blir oftare sjukskrivna än andra. De löper också högre risk att dö i förtid. • Våld i nära relation och sexuellt våld kan bidra till att skapa och upprätthålla bristande jämställdhet mellan män och kvinnor. Det gäller inte bara i den nära relationen utan även i samhället i stort. • Rädsla för att bli utsatt kan försämra kvinnors livskvalitet och deras möjligheter att röra sig fritt. • Våldet kan få livshotande konsekvenser för den som utsätts. • Stora ekonomiska kostnader för samhället, individen och framtida generationer. • Ohälsa • Ofrihet, människors mänskliga rättigheter uppfylls inte

Förslag till insatser:

- Synliggöra problemet och ökad kunskapen i de professioner som möter unga
- Att rutinmässigt fråga om våld när unga söker hjälp för ”våldsrelaterade symptom” för att så tidigt som möjligt identifiera de som utsätts för våld eller utsätter andra för våld
- Förebyggande insatser utformade så att de antingen kombinerar insatser mot riskfaktorer på flera nivåer, eller så att de kan fungera parallellt med andra insatser på olika nivåer och arenor. Insatserna bör fortgå över tid och vara återkommande.
- Involvera unga i planering och implementering av insatser
- Öka föräldrars medvetenhet och kunskap om våld
- Involvera pojkar och män i arbetet mot våld
- Förstärka de återfallsförebyggande insatserna för unga våldsutövare
- Säkerställa ett kunskapsbaserat bemötande vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck
- Genomföra länsstyrelsens kampanjer i anslutning till skollov
- Kartlägga förekomsten av sexuella trakasserier i skolan (systematiskt arbetsmiljöarbete/förebygga diskriminering utifrån diskrimineringslagstiftningen)
- Genomföra kampanjen ”Svartsjuka är inte romantiskt” årligen i ungdomsverksamheter
- Utveckla samverkan med ungdomsmottagningen

Viktigt att förebyggande insatser anpassas för att vara inkluderande och nå personer med funktionsnedsättning, hbtqi-personer, personer med utländsk bakgrund, personer som lever i en hederskontext, eller personer ur andra minoritetsgrupper.

Referenslista

Kommunförbundet Kalmar län, Oskarshamn kommun (2022) *Ungas livsvillkor i Oskarshamn.* (www.kfkl.se)

Vad vet vi om läget för unga:

Ungdomsbarometern (2022) *Generation Z 2022* (www.ungdomsbarometern.se)

Ungdomsbarometern (2021) *Generation Z 2021* (www.ungdomsbarometern.se)

Politik- delaktighet/inflytande:

Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Ett sekel av rösträtt och valbarhet. En uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet en jämn fördelning av makt och inflytande.* Rapport 2021-1 (www.jamstalldhetsmyndigheten.se)

Ungdomsbarometern (2022) *Unga inför valet. Unga och förstagångsväljare tycker till om samhällsfrågor.* (www.ungdomsbarometern.se)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) (2019) *Unga med attityd, samhällsfrågor & demokrati. Attityd och värderingsstudie 2019.* (www.mucf.se)

Utbildning:

Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Val efter eget kön. En kunskapsammansättning om könsskillnader i utbildningsval.* Rapport 2022:4 (www.jamstalldhetsmyndigheten.se)

Statistikmyndigheten (SCB) (2022) *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2022* (www.scb.se)

Sveriges kommuner och regioner (SKR) (2021) *Faktablad Utmaningar för en jämställd skola.* (www.skr.se)

Regeringen (2021) *Fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning.* Kommittédirektiv 2021:23 (www.regeringen.se)

Ungdomsbarometern (2021) *Teknik 10 insikter om tjejers teknikintresse.* Rapport på uppdrag av Teknikföretagen. (www.ungdomsbarometern.se)

Sveriges kommuner och regioner (SKR) (2021) *Faktablad Jämställdhetsutmaningar Kultur och fritid.* (www.skr.se)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) (2020) *Ung idag 2020 Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder.* (www.mucf.se)

Centrum för idrottsforskning (2018) *Resurser, representation och ”riktig” idrott. Om jämställdhet inom idrotten. En del av 2017 års uppföljning av statens stöd till idrotten.* (www.centrumforidrottsforskning.se)

Ungdomsbarometern (2021) *Unga och idrott 2021 - året som gått.* Rapport på uppdrag av Riksidrottsförbundet. (www.ungdomsbarometern.se)

Hälsa:

Folkhälsomyndigheten (2018) *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/2018. Grundrapport.* (www.folkhalsomyndigheten.se)

Jämställdhetsmyndigheten (2021). *Psykisk ohälsa och andra aspekter av ohälsa. Uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa. Rapport 2021:2.* (www.jamstalldhetsmyndigheten.se)

Lindbom Sofia, på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten (2020). *Psykisk ohälsa hos ungdomar och ung. En kunskapsöversikt om vilka faktorer som kan förklara skillnader mellan flickor och pojkars, unga kvinnor och unga mäns psykiska hälsa.* (www.jamstalldhetsmyndigheten.se)

Jämställdhetsmyndigheten (2020) *Maskuliniteter och ohälsa – en översikt. Litteraturöversikt om maskuliniteter och ohälsa mellan år 2011-2020.* (www.jamstalldhetsmyndigheten.se)

Nutley Sissela, Thorell Lisa på uppdrag av Statens Medieråd (2021) *Digitala medier och psykisk ohälsa hos barn och ungdomar: en forskningsöversikt.* (www.statensmedierad.se)

Statens medieråd (2020) *Unga, medier och psykisk ohälsa. En rapport om svenska ungdomars självskattade psykiska välbefinnande i relation till deras självskattade medieanvändning.* (www.statensmedierad.se)

Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten (2022) *Utvecklingsbehov inom psykisk hälsa och suicidprevention. Sammanställning och analyser från myndigheter och organisationer och föreningar.* (www.socialstyrelsen.se)

Folkhälsomyndigheten (2020) *Samlad uppföljning av ANDT-strategin 2016-2020.* (www.folkhalsomyndigheten.se)

Folkhälsomyndigheten (2017) *Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige – UngKAB 15 – en studie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16-29 år.* (www.folkhalsomyndigheten.se)

Våld:

Barnafrid, nationellt kunskapscentrum (2017) (Linköpings Universitet, Stiftelsen Allmänna barnhuset) *Barn utsatta för sexuella övergrepp på nätet. Fördjupningsrapport 2017* (www.allmannabarnhuset.se)

Folkhälsomyndigheten (2019) *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige 2017. Resultat från befolkningsundersökningen SRHR 2017.* (www.folkhalsomyndigheten.se)

Skolinspektionen (2020) *Grundskolors arbete med jämställdhet- med särskilt fokus på en trygg skolmiljö för alla elever. Tematisk kvalitetsgranskning 2020.* (www.skolinspektionen.se)

Barnombudsmannen (BO) (2020) *Kunskapskartläggning av pornografins inverkan på barn och unga. Delrapport 1 Kartläggning av forskning om pornografins inverkan på barn och unga Med anledning av regeringsuppdrag i enlighet med A2020/0036/JÄM* (www.barnombudsmannen.se)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) (2020) *Fokus 20 – det blir ju bara värre om jag berättar. Ungas erfarenheter av sexuella trakasserier i utbildningsmiljöer.* (www.mucl.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå) (2021) *Våld i ungas parrelationer. Rapport 2021:15* (www.bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå) (2021) *Nationella trygghetsundersökningen 2021 Om utsatthet, otrygghet och förtroende. Rapport 2021:11* (www.bra.se)

Friends (2021) *Friendsrapporten 2021*. (www.friends.se)

Polisen och Åklagarmyndigheten (2019) *Våldsbrott i nära relationer och sexualbrott mot vuxna - En gemensam granskning av polisens och åklagarens handläggning*. Granskningsrapport 2019, dnr A252.474/2018, Tillsynsrapport 2019:1. (www.polisen.se)

Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Prostitution och människohandel. Slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel, samt kartlägga omfattningen av prostitution och människohandel*. . Rapport 2021:23 (www.jamstalldhetsmyndigheten.se)

Jämställdhetsmyndigheten (2021) *Förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Riktat till pojkar och unga män i Sverige – utvärderingsforskning och praktik*. Rapport 2021:17 (www.jamstalldhetsmyndigheten.se)

Rúna í Baianstovu, Sofia Strid, Hanna Cinthio, Emmie Särnstedt Gramnaes och Jan-Magnus Enelo, Örebro Universitet (2019) *Rapport, Heder och samhälle. utmaningar. Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. Working Papers and Reports Social work, rapport NR 17 (www.nck.uu.se)

Mariet Ghadimi, Serine Gunnarsson, Tjejers rätt i samhället (TRIS) (2019) *Ung 018 En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala* (www.nck.uu.se)

Socialstyrelsen (2019) *Ett liv utan våld och förtryck. Slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck*. (www.socialstyrelsen.se)